

Đuro (Derd) Arnold (1781-1848)

Đuro Arnold bio je hrvatsko-mađarski kompozitor, dirigent i muzički pisac koji je rođen 1781. godine u Takšonju na teritoriji Kraljevine Ugarske u okviru ondašnje Habzburške monarhije. Školovao se u Varadinu i Kaloči. Otac Josip, rođen u Princensdorfu u Austriji, bio je orguljaš Takšonju, Pakšu i čuvenom mestu hodočašća Hajoš u Mađarskoj. U početku ga je on podučavao, a zatim je mladić nastavio muzičko školovanje kod orguljaša i dirigenta Paula Pema u Kaloči. Za vreme biskupovanja Ladislava Kolonića Arnold je živio na njegovom imanju u Velikom Varadinu, kulturnoj i muzičkoj sredini u kojoj su pre njega delovali kompozitori Mihael Hajdn i Karl Ditters fon Dittersdorf. Već sa nepunih dvadeset godina imenovan je za horovođu (regens chori) župne crkve Sv. Terezije Avilske u Subotici na preporuku svog profesora orgulja Pema u kojoj je navedeno da Arnold svira orgulje, violinu, violončelo, duvačke instrumente i da je talentovan za horovođu, te da mu se može poveriti taj posao. Arnold je ovaj posao od 1800. do 1848. godine obavljao ulažući sve svoje ljudske i profesionalne napore da bogoslužjenja u vreme njegovog rukovođenja budu na visokom izvođačkom nivou. Arnold, kao jedan od prvih profesionalnih horovođa i orguljaša postavlja temelje muzičke kulture u Subotici. Naime, kada je on počinjao rad na školovanju mladih za potrebe hora i orkestra on je to radio pro bono, ali su Gradske vlasti prepoznale njegove napore da muzički edukuje mlade i privoli ih da sviraju u orkestru i pevaju u horu i od 1814. godine je odlučeno da mu se da novčana nadoknada za njegov rad. Sa osposobljenim muzičarima je Đuro Arnold 1809. godine na obali Paličkog jezera održao koncert i to je bio prvi javni koncert klasične muzike održan u Subotici. Prema zapisu o kanonskoj vizitaciji iz 1813. godine, Đuro Arnold je bio prilično obrazovan čovek, osim hrvatskog jezika poznao je latinski, mađarski i nemački. Uživao je velik ugled među sugrađanima pa ga je Gradsko veće Subotice 1826. izabralo za svog člana. Arnold je osnovao stalni hor i orkestar i to je doprinelo tome da se rodi ideja o institucionalizaciji muzičke kulture i osnivanju Muzičke škole u Subotici. Često je s učenicima održavao koncerte, a nastupao je i samostalno kao dirigent u Subotici, te u mestima Slavonije, Vojvodine i Mađarske. Najpoznatije i najvažnije Arnoldovo delo je "Pismenik iliti skupljenje pisama različitih...", zbirka tekstova crkvenih pesama bunjevačkih Hrvata koja je postala vrlo popularna i među Hrvatima u Slavoniji i Sremu objavljen u Osijeku 1819. godine. Pri sastavljanju Pismenika Arnold se služio, među ostalim *citharom octochorda* i svojim zapisima bunjevačkih narodnih pesama. Pismenik je poslije bio jedan od polazišta za Jaićev "Vinac" iz 1827. godine. Vredno je pomenuti da je neumorno radio i na rukopisu posvećenom biografsko-bibliografskom radu pod nazivom "Historisch-musikalisch-biographisches Tonkünstler Lexicon" koji je Arnold pripremao misleći da piše prvo delo takve vrste na svetu. Arnold je autor i pesmarice na mađarskom jeziku koju je sačinio za potrebe mađarskih i transilvanijskih kantora, a ona je ušla u praksu 1840. godine. Komponovao je uglavnom dela s područja duhovne muzike. Više je svojih dela posvetio poglavarima Katoličke crkve, a papa Leo XII mu je uz zahvalnicu (breve) 1826. poslao kao priznanje orden za zasluge. Arnoldovo stvaralaštvo je stilski i tehnički pod uticajem operskih

manira ondašnjeg vremena. Gotovo sva njegova tada poznata dela ostala su, nažalost, u rukopisu: Pucse moj ad Adorationem Crucis in Festo Parasceve za 2 klarineta, 2 roga i trombon, 1800; od 13 Offertoriuma (dva nastala oko 1805), posebno se ističu Veliki Offertorium posvećen papi Piu VII, 1814. i Offertorium – Dialogus sacer seu Evangelium Festi Cathedrae s. Petri za sola, orkestar i orgulje, posvećen papi Leu XII, 1825; Libera me Domine, 1809; Libera in e i Libera in c, 1847; Tantum erga, 1863 i 1832; Te Deum, 1813. i Te Deum za mešoviti hor i orkestar, 1833; Graduale Solenne de Communi Confessore za sola, orkestar i orgulje, 1830; Misa za pokojne, 1847; Misa u B-duru za mešoviti hor, orkestar i orgulje te Misa u C-duru za sola, mešoviti hor, orkestar i orgulje, 1848; 11 himni; Oratio pro Rege Hungariae Apostolico; Regina coeli u C-duru za mešoviti hor, orkestar i orgulje. Pisao je i muziku svetovnog sadržaja. Četiri mađarska plesa, takozvane verbunkoške koji su bili veoma popularni krajem XVIII i početkom XIX veka, štampana su u zbirci “Magyar Nóták Veszprém Vármegyéből”, sv. IX, X, XI, Beč 1823–1832, a dva od njih i u zbirci “30 Erdeti Magyar Zenedaraják”, 1860. Opera Kemény Simon (Postojani Šimun) nastala je 1826, libreto je rađen po drami Karolja Kišfaludia, a prvi put je izvedena u Baji 1827; sačuvani su samo delovi opere. Za tekst Ignáca Nagya Tisztújítás Arnold je 1834. komponovao muziku. Jozsef Heinisch je za I, IV, V i VIII broj svog igrokaza Mátyás király választása (Izbor kralja Matije) koristio Arnoldove mađarske napeve te zbog toga Arnolda smatraju koautorom; premijera je bila 1834. Melodrama “A gotthardhegyi boszorkány” (Gothardska vještica) nastala je 1837. po tekstu Antala Šustera. Arnold je komponovao 1836. i četiri uvertire za orkestar, kao i horske kompozicije i solo-pesme.

Đuro Arnold je preminuo u Subotici 1848. godine, a sahranjen je u kripti katedrale Sve. Terezije Avilske u kojoj je proveo čitav svoj radni vek. Nažalost, nije doživeo osnivanje muzičke škole u gradu u kojem je proveo najveći deo svog profesionalnog života. Muzička škola je osnovana čitavih dvadeset godina kasnije od smrti Đure Arnolda. Danas se, nažalost, samo u stručnim krugovima zna za ovog vrednog kulturnog poslenika, kompozitora, dirigenta i muzičkog pisca koji je u skladu sa svojiim znanjem i iskustvom učinio značajan doprinos za hrvatsku zajednicu na teritoriji bivše Austro-ugarske monarhije naročito na teritoriji današnje Bačke, Baranje i Srema.